

Naši pripovedači – dok je ne bilo radija niti televizije

Najviše se je prepovedalo kad se nekaj delalo sedeči i to v jesen, za vreme kuruzne treblatve i v zimi, za vreme čehanja perja.

Kuruzno branje

Kako je to kraj, de kuruzo dobro raste, za kuruzno branje se je puno prepravalo, puno delalo, od rana jutra do pol noći, dok kuruzo, koja je bila nabrana za dneva, je ne bila streblena. I tak je bilo saki den dok je kuruze bilo na polu.

– Teški je to posel bil, veliju stareše žene koje su negda brale.

– Znali smo delati mokri od rose i megle do vrata. Žene, dake i nekoji moži so trgali kuruzne loti i nametali je vu plafte, koja je bila privezana na našem ramenu i visela doli prek poja-sa. To je bilo žmfeko nositi. Teško se hodilo po kuruzni redi, a morali smo se žuriti trgati, jer su jen ili dva moži jemali kuruzo od nas koji smo brali i nosili ju na kola. Kad su kola bila puna, otpelali su ju dimo, zmetali ju vu škedenj i došli nazoj po drugu kuruzo, koja je čekala na kupu. Tak je bilo više zovoz kuruze domaj, koju smo morali trebiti po večeriji, da bi dali mesta za kuruzo, koja se bo brala drugi den. Jeseni su kišne, pak je kuruzo morala biti sa pod krovom.

Kad se kuruzo trebila, si su trebili: moži, žene, dekle i dečki, pa i deca su pomagala z večeri.

– Ja se sećam, dok sem bila pucka, te kuruzne treblotve na večer. Trebloči su čas prepovedali, čas popevali da se orilo, a i druge smo čuli z dolka popevati, koji su trebili, pak su se nad-metalali koj bo bole i lepše popevke popeval. Na kraju treblotve, gazdarice bi donesle kuhane i pečene kostanje, i koju kupicu vina ili mošta bi se spilo. Ja sem znala, zamotana v kuruzni treblini zaspati, zibana popevkom i žamorom stareških koji su trebili i prepovedali.

Dekle su spopevale: »Oj jesenske duge noći, čuj!« i, »Ruzmarin se je posušil Maro«, unda smo jen čas poslušali kak drugi iz sosedovoga škednja popevlejo, zatim, čujem žene kre mene kak prepovedaju o strahama. Jo pitam mamur: – Kaj su to strah-e?, a ona mi veli: – To su ti prikazivanja murtih, koje se najviše pojavljuju v noč po jedenaesti vuri do jedne vure v jutru, pred pevcovo kukurikanje.

Kuma Aga kre mame veli: – Znate, jo verjem da murtvi dejo dimo kad njim je ne dobro tam gde su. Moj mož, Janči, je v štali spol dok je bil dečko. Jempot, v noč se je zbudil, ga je nekaj hladilo i sel se je na posteli, da bi gunja potegal na se, zgledal je svojega brata pokojnu ženu. Ona je samo stola pri nogaj. On je to povedal v jutru družini pri zajutreku, i tak su dali na mešu za njua.

– Je, oglasi se Ilka, koja je trebila za njom, to je cela istina, i moja mama su mi prepovedali da »dok su bili dekla, jempot su se prerano stali, mislili su da je jutro, a bila je mesečina. Deli su si na glavu četruša (posoda za mleko, lodrička) da idu na Pažut dojit krave. Išli su kre hiže Kate Lubičke, oglednuli su se na dvor te Lubičove hiže, a tam na štenjaj je sedel stari Lubič, Katin japa v beli gačaj i čerlenem lajbecu. Mama je znola da je on več pokojni, počela je bežati prema Cinturu... i tu je sreła svojega strica, Cvetnić Miškija. On nju je zaustavil govoreć: »Kam ideš, jena vura je?!« Mama su mu sprepedevali kaj su vidli, on je unda išel njnimi dimo. Dok su bili vo vulički blizu hiže Lubič Kate, baš je ti stavec išel vun z dvorišča. Mama, kad je došla dimo, hitila je toga četruša z glave doli. Stara mama ju je pitala: »Kaj to delaš v noći?«, a mama, kad se zmirila, unda je sprepedevala da je vidla staroga Lubiča. Odunda su navik gledali vuru,

predi nek su išli dojit na Pažut. Cintur je velko križanje v Legradu, više vulvice se tu zideju, i ledina je te trava raste. Kre steze je oltar Svetoga Forjana kak gasi hižu v plamenu. Tu je negda bilo proščenje sako leto, a vojska austrougarska se tu muštrala, i kuhali su tu za tu vojsku, tak prepovedaju stareši, završi Ilka.

– I jo sem vam doživeli nekaj čudnoga v Ioni, počne Štefo koji je trebil i sedel v treblini za mamom. On je rekel: Jo, i još dvo drugi dečki, smo bili veseli, veselo smo se vračali dimo po drumu. To je put koji ide iz pola kre grobja prema selu. Mi smo kre pota v jorek seli i tam smo si malo zaspali. Tam vu šancu, blizu Brozove hiže je to bilo... Mi smo se zbudili. Moji dva pajdaši su otišli svojim putem, a ja sem se štel stati i iti prema mojemu domu. Tri mlode žene su dohađale. Nesem njim čul korake. Dohađale su po pesti kaj je od strane grobja. Ja sem se stal. One su išle po sredini ceste, ja sem se vpotil prema njima i štel sem, oni s kraja, v lice pogledati. Lice sem ne videl. Štel sem ju za ruku zeti... praznoga zroka sem prijel. Unda mi je bilo jasno – strah me je prevzel, počel sem bežati... lasi su mi rasli od stroha. Ne znam kam sem došel dimo! Komaj sem našel vulična vrotu. Domaj sem se zmiril.

Na drugi strani kupa za trebiti čujem može, govoriuju nekaj o svečorima, o nekakvim ognjenim plamenima kak vužgane svečice koje po zraku i zemli su se vidli na večer i v noč. Kak sem razmela, mom z večera počneju svoj ples. Kad su ludi išli dimo s pola malo kesneše, ti plameni su skokali vu kmici, negda bi došli blizu, pod nos možom, i osmodili njim mustače. Evo, Miška prepoveda, da je v noč išel s koli, i ti ognjeni plamenčeki su se nakutili na koli med dreke, da su konji komaj vlekli.

– Je, sakojačko se skažuvle! Veliju, da te svečice su duše mrtvih koje nemaju mira i iščeju da se nešče pomoli za njih, jer nemaju nikoga ko bi njim dal na mešu, potvrdi sosedu Nanča. Jožo, koj ima hižu kre kanola, a vrt njim dohađa doli do jorka, je dale produžil: – Bila je lepa noč, pok smo sedeli na štenjaj v našem dvoru, i dečki i naši stareši. Jo sem bil dečorec. Najempot, jen med nami je zakričal: O, glete... tam na vrtu su svečori! Si smo se oglednuli prema ti strani, i zroka, bilo je puno plamenčevok koji su skokali gori-doli, po istinu, na zroku nad vrtom. Nešče se glosil: – Idemo nje lovit, murtig kaj primemo.

– A su ne bile to ivanjske mušice?, zapita Jana!

– Ne, odgovori Jožo, ivanjske mušice su male svetle točkice, a svečice svečora su puno vekše.

– Jeste išli nje lovit? Jeste kaj prijel?, veli Jona.

– Išli smo. Zeli smo lampaša i jen po jen smo išli na vrt.

– Pok, kak je to zgledalo?, Jona ga je dale spitovala.

– To su bili kak mali plamenčeki, doli širši, a gori na špic, i furt je to skokalo čas po zemli, čas po zroku. Bilo nje je puno. Mi smo nje šteli vloviti, al je to otišlo prek jorka. Mi smo išli i prek jorka za njimi, po brvni smo prešli, a ti plameni su išli dale prema Drovu. Je, tu je nastala šikara bez steze, nesmo mogli više za njimi iti, vrnuli smo se dimo.

– Ste se ne bojali vodenjaka kad ste bili blizu Drove?, pok dale pita Jona.

– Ne, veli Jožo, mi smo još bili dalko od Drove. To, koji s čonom idejo prek Drove, ili brodari ga znajo videti v noč.

– Jo sem za vodenjaka več znola, jer dok sem se išla kopat na Drovu, znali su nas besiti z vodenjakom. Kad bi zazvonelo s cirkve, si bi bežali vun z vode, govorili su: – Dok zvoni zvoniju, vodenjak ima moč da nekoga potegne na dno.

– Kak zgledi vodenjak? ve sem jo zapitala.

– To je nekaj slično čoveku, samo vekši, jakši, Marica se glosi. Po licu i telu ima doge dlake. Živi vu vodi Dravi. Skorom, si su ga vidli: i brodari, i šibari, i koji s čonom imaju posla. O, tetec su išli gožve rezat k Mali Meši, a velka voda je bila i Mlada Nedela. Brodar je reknel da je čul vodenjaka kak se glosil: – Hodi Hoi! Hodi Hoi! Ludi su to objašnjavali da se nešće bu f topil. I istina! V čonu su bili tetec i dva njegvi sini, od japine sestre njihov sin, 14 let, Stefek, i 17 let star Miška. Čon se je prevrnul na šibje, kaj je Drava nosila, bil je frgov, i mali Stefek se ftopil, čon je bil zanet pod melin i prevrnul se.

– O, kumova mama i Gabra su hodile rano, ob treju vuraj, pobirat jajca, produži Marica prepovedati. Kad su došli na Kebel (most preko stare Drave), so čule glosa: »Hodi Hoi! Hodi Hoi!« na dogom ... , brodar je pok reknel: – Se bo nešće topil! Stalin je hodil onot i videl je vodenjaka, bil je črni i kosmati.

Ve je Aga počela govoriti: – Brodari su prepovedali da je vodenjak znal zvati muške i ženske, od deset do dveju vur v noč. Kalinič, brodar ga je videl. Kaliniča su dimo dopelali nemoga. Drugi den su ga pitali: »Kaj je to bilo?« On je povedal: – Jo sem spol, tj. ležal na posteli v kolibi na brodu, kosmati čovek je došel, takvoga stroha mi je zavdal, da sem ne znal za se ... Dojale su došle v jutro na brod i su ga našle nemoga. Otac je išel po nje-ga s koli i konji. Više na noč je ne ostal na brodu, unda su išli japa i zet na noč brodarit. To se pripetilo v noč, od sobote na nedelu. Pun dvor je sveta bilo z ljudmi, koji su došli ga glet. Dotični je propovedal: – Tak doge dlake je imel, vodenjak. I cape kak medo. Samo je stol, pak me je gledal.

– Muškim se više kozal neg ženem, potvrdi Aga.

– Ijo sem ga vidla, oglosi se moja mama. Vidla sem vodenjaka. Išla sem zvun sela, prema Dravi, po krave, kak deklička, 12 let stara. Pri cigleni su se krave pasle. Kak sem išla k dravskem sipu, zgledala sem na bregu vodenjaka: jakoga, kosmatoga! Unda, kak je vu vodu skokal, se podurnul i pak vun zišel. ... peluskal se kak raca i kričal je: »U-ta-ta-ta! U-ta-ta-ta!« Zval me je rukom, a ja sem odbežala. Nesem vupala iti vu Vajkek dogo, pose toga. (Vajkek je bilo općinsko gmajno za pasti stoku.)

– Vodenjak je znal dojtji v kolibu gde su šibije rezali, oglosi se Đura. Nije govoril, ves je bil kosmati. Brodari su ga punopot vidli. Čas se podurnul pod vodu, čas je vun zišel. Na bregu je čepel, pri cigleni. Tam su ga viđali na poldan, dok je zvnelo.

– Nam su naši mama prepovedali, Ilka se pok glosi, ovak. Kad sem bila mlada, sem išla šibije rezat vo pličake dravske z drugimi šibari. Na večer smo smicalo na mestu gde smo rezali. Kre Drave smo si vužljali jognja, i koli jognja smo si poseli i smicalo šsmicati = guliti koru od šibe). Bora, jena mloda žena, mož njoj je bil zvonar v Legradu, ona se je zdigla i išla na vodu noge prati. Kad tam! dok je došla k vodi, jedna goska je doplovala i motala njoj se koli nog. Bora njo je lovila. Stela nju je prijieti, ali se goska saki pot posmeknula. Pak je došla blizu i dok nju je ona grobala, goska se peluskala i išla dale tak, da je Bora se dale i dale zagazila vu vodu. Pok je došla do goske, pok se goska dale posmeknula. Več se Bora, hejt, zagazila vu Dravu, suknje su joj semočile po vodi, i već je snoga Drave vu vlekla nopri, prema sredini Drave, i sigurno bi ju vlekla nopri, prema sredini Drave, i sigurno bi ju posmotala, da su ne mlinari to zgledali i zakričali njoj: – Beži vun z vode! Ostavi tu gosku, to je ne goska! Bora je najempot, som snagom, skočila prema bregu i bežala tam, gde su smicalo. Čula je korake kak nešće za njom beži. Ona se ne ogledovala, samo je bežala, zaletela se vu družinu, i glove porinula jednom možu vu krilo. Vodenjak je došel za njom. Velki, ves kosmati, i roke si je grel pri jognju. Si su čkomeli, su ne vupali nikaj reči. Vodenjak se grel jen čos, pak je odišel prema vodi ...

Dok bi što prepovedal, si u čkomeli, samo bi se čulo šoňanje treblina, a negda bi zestali šoňnjati s kuruzom da bi bole čuli ono mesto v prepovedanju koje je bilo najnapeteše. Nekak bi nam sem odleko dok bi dekle i žene počele popevati. Jo bi, obično zaspol pri popevki kad je bilo već kesno v noč.

ČEHANJE PERJA

Čehalo se po večeriji, v zimi. Došle bi sosede š čerima čim bi se zakmičilo, i rodbina. Tak se išlo jen drugim pomogat. Zadržju večer, gde bi čehali, napravili bi plesa. Moj vujec Miška bi došel s citurami (instrument s mnogo štrunja, tak bi se čulo kak da bi bandisti igrali dok bi vu nje potegeli, jer su na instru-

mentu bile štrunje za ariju, i puno štrunje koje bi mu dole boja i takta). Unda bi stola i klope potegli k zidu, a posred hiže, po nabiti zemli bi se plesalo do prek pol noči. To su dekle i dečki komaj čekali, am su čekali za tu zgodu celo leto.

Zvečera, dok se počelo čehati perje, za velkim stolom su se dekle dekle i žene koje su čehale. Gazdarica hiže bi donášala i odnašala perje koje je nametala vu vanjkuše, dunjhe i blazine. Stareši domaći i susedi su sedeli na posteli, po klopaj, na lajci i pušili. Mi, deca, smo sedeli posred posteale i poslušali kaj su žene i moži prepovedali. Dekle bi čkomele i poslušale prepovedanja, ponegda bi zapopevale. Dečki bi zaružili v gonku s korom pred kraj čehanja. Oni su navek išli tam gdje bi koja njihova bodoča čehala, ili gde bi se plesalo. Stareši ljudi bi prepovedali med se-bom o zadnjem ratu, njihova prepživljanja u zarobljenstvu, o bolestima, dok bi žene, koje su čehale, govorile med se-bom o copnicama, o svatima, zarukama i drugim zbivanjima v selu. Kad bi došli dečki, unda bi došle na red neka junačka prepovedanja, tobož su bili joki, sigurni, ali su se ipak bojali noči oko polnoči.

Za Legrad se zna od negda. Vulice najviše ideju v krog. Ima puno križanja gde se vulice i vuličke zideju skup. Za ta križanja saki muški je imel po koji doživljaj za prepovedati. Moži su prepovedali kaj njim se pripetilo dok su po noči hodili kak mladi dečki. Žene bi isto imele njine prepovetke za križanja, kaj su one i njihove mame doživele dok su išle dojtji krave na Pažot. Pažot je bilo općinsko gmajno, gde su krave se pasle, i spale su na gmajni od protuletja do kasne jeseni. Žene, a i dekle, su hodile tam nje dojtji, vjturo rano dok je još bila kmica, i na večer kad bi onese zašlo.

Čula sem od vujica Ferkija prepovedati pred pajdašima pri nas dok se čehalo:

– Znete, dok smo se snočka, ono kesno rezliši, idem vam jo dimo od cintura (jedno križanje), već sem bil v naši vulici, blizu naših vuličnih vrat, kad sem čul nekakvu buku na križanju pred majorovom hižom. Štel sem videti što to tak kesno halabuče. Čul sem pse režati, nekaj jovkati, nekaj je bobotalo kre mene, jo sem samo išel bliže križanju, odkod je najviše dohodala buka. Dok sem došel naspram toga mesta, v kmici, videl sem da se nekaj miče, nekaj se nateže i nekakva gožva je je. Išel sem još bliže, činilo mi se da cucki natežuju nekakvu kožu. Otprem bole joči, a ta se koža širila, se više i više. Več je postola kak plofta velka. Ostal sem na mestu i gledal kaj bu s toga zišlo. Cucki su dale rezali i navločili, to, kaj sem mislil da je koža. Ve je zgledalo kak bela plofta, al velka, kaj je celo križenje zavzela. Ja sem se stisnul bole k plonkam da nej cucki i moje hlače zgrabili. Bil sem kak prikovan na mostu. Cucki su to još natežali i dok je ta koža nastala tak velka da je došla i do mojih nog, najempot su ju pustili, halabuka je prestala i cucki su nestali.

Posred križanja se stvorila nekaj kak bela koza. Išla je prema plonkam de sem ja stal, skorom se očesala vu me, tak je blizu prešla i unda sem zgledal da nema glovu. Hu ti groba, stroh me je prijel, sem se ne mogel meknuti z mesta donič dok je ne ta koža nestala vu vulici, vu kmici. Unda sem bežal dimo. Dok sem već ležal v posteli, sem si mislil: – To je ne nekaj čistoga! To su ne bili cucki, a niti koža, a niti koza. Ne znam ni sam, kaj je to moglo biti?

– To ti se nekaj previdlo, jeden od dečkov se nasmeje.

– Vi, mlajši, ne verjete, jer ste još ne doživeli, veli Đura, jen stareši mož koj je pušil pipu. Jo sem srel, jedno noč, Mroka dok sem bil dečko. Bil sem v snobokaj pri dekli i išel sem dimo koli jedanjast vur v noč; vo vulički, kre Gregorića, gde je ve Stankova hiža, jen velki čovek je išel pred me. Kad je bil blizu, ja sem se štel vugnuti. Idem na drugu stran vulice, i on tam. Ja sim, on sim, ja tam na drugu stran, i on tam, ja pak sim, i on sim! Unda sem zgledal svetlo v obloku, pri hiži Vodominove Nanče, kre mene na desno. Naglo sem otpler vrota vulična te hiže, skočil vo dvor i nuter v hižu. Tam su čehali perje. Tak sem fkanil toga Mroka, kaj mi je ne dal iti dimo na miru.

Dok je Đura prepovedal, žene su začkomele da bi čule Đuri-ja.

– Je, tak je, započne Ilka, dok je Đura zgotovil. Mrak vam je kak čovek samo vekši neg čovek. Obraz mu je kak dim, nemreš mo videti lice, ima škroka kak sito širokoga, celi je zamotan tak, da zgleda kak velka kmična tenja, koj ga vidi.

Si so se obrnoli k njoj da bi čuli kaj drugo o Mraku. Ona je bila najstarejša med ženami, rado su ju si poslušali. Nekak su ju pošivali jer je prepovedala kaj je njena mama doživela dok je bila mlada.

– Mrak je dohodač k ženam koje su rodile i bile još v kimpetu (v kimpetu žena u doba prvih 40 dana poslje porođaja).

– Moja mama, produži Ilka, su mi prepovedali, dok su rodili prvo dete, jednu večer, dok je družina sa bila v kuhnji, oni su ležali v hiži. V olenki je gorelo, ali je bilo kmično v hiži, a ide čovek nuter k mami. Zgledal njoj je kak njezin mož, tj. moj japa. Mama veliju: – Si ti Štef? A ta spodoba je samo stola pri stolu, zatim je došla k posteli i nije se glosila. Mama su počeli kričati. Njena mama, tj. moja staramama je došla z kuhnje, nesla je lampša i pitala: – Kaj kričiš? – Ve je čovek, nekaov velki, kre vas zišel vun s hiže, rekla je moja mama s poste. – Aa, to je bil Mrok!, odgovorila joj je mama. Unda su joj deli noža s tri križi, čišlo i možove gače pod glove, i neje potlam, Mrok više došel.

Ilka dale prepoveda: – Mama su mi isto rekli, da kad su bili puckica, jedna žena je imela dvojkje. Moja mama je njim bila kuma. Tu ženu je saku noč došel Mrok gnjesti. V jutro su ju pitali: – Kaj si tak skečala v noč? – Je, veli, sem ne mogla dihati. – To je bil Mrok, staramama su rekli, treba deti noža s tri križi v postelu kre špofte i treba reči: »Božji kamen te poterl koj na božem grobu raste!« Tak su napravili, i unda je mirno spola. Još jednu zgodu z Mrokom je Ilka sprepedevala kaj je čula od njene mame:

– Mama su išli ženam pomagat dok su se porađale: si su ju zvali kuma Jana. Išli su zabadau pomagat, znala je olakšati ženam trude. Tak su jempot se vraćali dimo. Bile su i druge žene s njom da ju sprevodiju. Vu vulički, kre Bedeničeca, tam je navik bil jermen i vodeno tlo. S cirkvenog turna je tuklo tri frtole i jena vura v noč. V jermenu, kre nje, je zgledala čoveka kak leži: v beli robači, v lajbecu i v gačaj. Mama ga je bole pogledala, zgledal joj je poznati, kak Matec. Mama su se šтели našaliti pak su rekli: – Kaj, Matec . . . , ste opali na glavec?! Ti čovek se je zdigel i išel prema mami. Koracal je kre nje. Unda je vidla da je to ne Matec. Bil je velki i neje mu mogla videti lice. Kad su bili kre naši vulični vrat, mama je skočila nuter v dvor, i naglo došla nuter v hižu. Japa su se zbudili, došli su v ganjek, su vidli velkoga čoveka kak je stal pri vulični vratu kre stopa. Imel je širokoga škrokla kak sito. Japa su samo rekli: – To je Mrok, pustite ga na miru To se pripetilo na Stankovem gruntu.

– Moj mož i jo smo to doživeli, glosi se Marica z druge strani stola. Bilo je jeno večer. Drugi su se tišli tepst, a moj mož, on si je rano legel. Po času, velki terh je došel nad njim, unda se je prekrižal i obrnul na drugu stran. Mrak je odišel. Drugu jenu noč, ja sem v prvi hiži ležola i dovala cecka detetu, koli pol dvojnost vur v noč: najmpot je nekaov veter došel i sveču je vgsal. Neseam mogla skunju pod se deti, takov terh je došel na me, i neseam mogla kričati.

Dečki su se zdigli i zišli vun, malo lunjati da bi pok pred kraj čehanja došli.

Žene su se resprepedele od strahama i coprnicama. Aga je poprijela s prepovedanjem o coprnjaku: – Išlo se po vodu kod coprnjaka, kad je nešče bil vrečeni, kad je nekaik ne bilo kak treba pri čoveku ili živini. Tak je mama poslala, produžuje Aga, moju starešu sestru, curicu, kod coprnjaka po vodu. Dok je ona čekala da vodu naprovi, vidla je, poklopleno pod flašom, da nekaik pleše. Kad je coprnjak došel nuter, ona ga je pitala: – Kaj je to? Kaj to pleše pod flašom? Coprnjak je odgovoril: – »To je Hancel.« Moja sestrica je to sprepedevala doma.

– Drugi pot, moje mame mama je bila teško betežna. Jezik njoj je zišel vun i nije ga mogla nuter poteći, Aga dale govori. Išli su kod toga istoga coprnjaka. On ju neje štel vročiti, reknel je: »Jo nečem svojih zob rit delat.« To znači da je on to napravil. Unda su išli v Čukovce, gde je jen drugi vroč bil. On je reknel: – Denite jenoga lanca v zemleni lonec, kuhajte ga do pol noči. O pol noči, treba nesti toga lonca z lancom na križonje. Tak su napravili. Lonec je nestal, a lanec je ostal. Žena, koja je to napravila, je došla na vulična vrata. To je bila moje stare mame moža, bratova žena. Dok se ti lanec kahal v zemlenom loncu, moje mame mama je ozdravala.

– Jaj, grde su te žene, coprnice, veli dale Aga. Jo sem, kak pucka, išla po vrhnje k jeni ženi, pak sem vidla da je ta žena, v

štal, vože dojila v dojaču. Jo sem rekla to mami, domaj, i mama se je čudila. Drugi pot sem išla k te ženi po sira, pak sem vidla da si je baba noge strugala, i s tim nožem mi je štel rezati sira, a onu salvetu od sira, si je nametala na svoju burlavu nogu. Ja sem odbežala dimo i nešem štel zeti sira jer mi se činilo čudno. Nismo više išli k njoj po mlečno. Navek je imela mlečno za prodati, a samo jenu kre je imela.

– Pri nas su zidali novu štalu, oglosi se Kata kre Age. Na zidu, prema vrtu su napravili prele za luft. Naša suseda je coprala: napravila je kuglice od krasve dlake, zabola je iglu vu nju, dela je to na šibu i fteknula vu te prele z vrta. Moj brat, Štef, njo je videl kak to dela, pak nju je spluskal.

– Čudno su te babe kaj se s coprenjem boviju, pok je poprijela Aga. Moja stareša sestra Mica i njena pajdašica, Tina su prepovedale kad je mladi mesec bil, ova baba, kod koje smo ne šтели više mlečno kupovati, je došla pitati moju mamu, da bi Mica i Tina došle k njoj spat. I dekle su išle da bi dobile jabuke. Ali, dok je bila polnoč, ova baba se je počela hitati, kad da bi se hrvala po hiži. Posle dveju vur bi prestala. Kad je drugi put došla pitati, na mladi mesec, dekle su ne šтели iti k njoj spat. Unda je jempot mama išla, i ona se vrnula dimo još v noč, neje mogla do jutra biti. Saki pot, dok je mladi mesec bil, ta bi žena nekoga iskala da bi pri njoj spal.

– Ima mesta koja su zacoprana, pok je Kata v reč došla. Naš vujec nam je znal prepovedati, da, dok je bil dečorec, njih je više se skutilo. Dogovorili su se da ideju jabuke krasiti. Kad su si nabrali v torbe jabuke, gazda toga vrta je došel i nekaikve reči je zrekel. Moj vujec je povedal: »Si smo skočili z jabuk i bežali. Bežali smo, ali smo z vrta ne znali vun ziti. Tak smo vo krog bežali, dok nas je ne ti gazda odcopral, unda smo zišli vun z vrta, i nigar nam je ne bilo do toga, da idemo tuđe kras.«

Koli jedenajste vure, žene su baš prestale prepovedati, deklam se već spal, al eto, čuli su se koraki vo dvoro. Celi roj dečkov je već pred vratu. Čuje se lormanje v gonku kak da njih je tridesti. Stepleju noge od snega, kočiju na vrata, i jen po jen se rivleju nuter. Več nega nit mesta! Dekle su oživele, saka bi poskrivce poglednula da li je i on med njimi?

Dečki su se vrnuli jer su se nodjali pijači, a i plesu, za kraj, za zadnji večer čehanja pri ti hiži. Med dečki je bili i Pali. Zvali su ga šepavi Pali. Pali je bil joki, trčkasti dečko. Hodil je na večer k našem dečkom (mamina braća), čiji je bil pajdaš.

Sprem v zimi, kad je bilo dogo vreme, neje se na polu nikaj delalo, unda bi se naša zadnja hiža napunila dečkov još popoldan, a još više na večer, po večeriju. V zimi se je samo vu ti jeni hiži kurilo, gde su stori i deca spola. Moja sestra i ja smo morale na posteli sedeti da bi bilo dosta mesta za se.

Dečki bi se poseli koli stola, bi se kartali, smejali, prepovedali svoje doživljaje z vojske ili s tepnje po noči. Govorili bi o deklam, koja se kojemu vidi, o njihovim dobrim i lošim stranama, koja je marljiva, dobro dela na polu, zna kruha zamesiti za družinu, ne spomina se z dečki tu i tam, neg samo dok se igra kolo gde su i njeni stareši blizu.

Sepavi Pali je bil poznati kak jako siguren dečko. Puno se je tepel. Jena noga mu je bila krajša na kojoj je imel nekaivu tempastu cipelu, a od debele bote se ne razdvojal, na nju bi se i oslanjal dok bi hodil. Bil je vesel, si su ga rado imeli, cela hiža bi oživela kad bi on zakočil i došel nutri, čulo bi se: »O Pali! Baš si dobro došel!« Tu bi mom počele igre i smeh. Pali je se znal kaj se po selu zbivalo, po danu i po noči. Od njega se jasno sećam kak je prepovedal njegov doživljaj v noči. I ve mi još njegove reči i opisane slike od dve svetleče joči meke, izazivaju strah kad idem dimo kesneše po mojem selu, i nečem gledati planke kre mene. Evo jedno njegovo prepovedanje:

– Kesno sem se vraćal dimo kad pri Lubičovi lesi, gori, med plonkami, vidim dve joči se svetiju. Ja sem ne na to gledal, mislil sam da je močka i išel sem dale. Pri drugi hiži, nad lesom, pok sem zgledal dve joči kak me trdokorno glediju. Još sem si ništ ne mislil, išel sem dale. Tam, na kraju vulice, pri voglu, pok su me te svetle joči, med plonkami, gledale. Ve sem se resrdil na toga močka! Kaj, me boš sprepedal do doma!« sem glasno reknel. Zdigel sem botu i vudril sem ga po glove, tj. tam gde su bile joči. Išel sem dale. Vu drugi vulici, tam pri Slatinovi hiži, glej! Pok me joči glediju, gori nad lesom. Ve mi je bilo dosti: »Kaj, i

močku! Si ne dost dobil?« sem zviknul. Vudril sem ga triput, jen za drugim. A znate kaj? Joči su se ne vugnule, samo su se još bole svetile. Najempot me stroh prevzel. – To je ne močka – mislil sem, i počel sem bežati kak sem mogel z mojom šepavom nogom. Došel sem vu naš dvor, otišel sem v štalu, legel sem si navlekel sem gunja prek glave. Ves sem drftal. Po času, još sem ne zaspal, nekaj je počelo vleči gunja z mene doli, pri nogaj. Zadrvenel sem. V jutro sem došel k sebi. Drugi den, koli dveju vuraj po poldan, došel je glas da mi je brat vmrl v ratu. Evo, to se on skažoval, a ja sem ga vudril tulkoput. Bilo mi je žal. Dali smo na mešu za njega, i tak sem se zmiril.

Čim se šepavi Pali pokazal, ve z dečki, mom je zakriknul da bi se saki zbudil:

– Kaj dekle, kaj dremlate! Još ste ne gotove? Fletno, fletno! Nabo časa za ples!

Baš je on to zgovoril, još je nešče pokočil na vrata. Bil je to Miška s citurami.

Za čas je se bilo gotovo: perje pospravleno, klopi kre zida, stol vu ganku, na kojem je mom Miška čiture štimal. Zatim je zaigral valcera »Bledi mesec zagrlil je zvezdu Danicu, a ja imam rad od srca Ančicu«. Prvi por je zaplesal. Za njim drugi pori su išli se obračat po trdi zemli posred hiže. Pijača z vrčom se je šetala okoli gde su bili moži, a žene su kuruzne pogačice z orehi hrustale i gledale kak mladi plešeju. Saka si je vu sebi, mortig, mislila: »Kak je bilo lepo dok sem bila dekla, i ja sem tak plesala.«

MANJE POZNATE RIJEČI

bajz	najniži ton u muz. instrumentu	peluskati se	igrati se u vodi
bandisti	muzičari duvačkog orkestra	plonke	ograda od desaka
betežna	bolesna	plofta	plahta
blazina	madrac	podurnuti se	zagnjuriti se
besiti	plašiti	posmeknuti se	izvući se
bobotati	bučiti, praviti šum	posmotati	odnijeti
burlav	nezdrav	potlam	poslije
capa	šapa	poskrivce	potajno
cecka davati	davati sisu	poteći	povući
coprati	čarati	potrl	razbio
coprnica	vještica	prele	rupe
cucki	psi	previdlo	učinilo, pričinolo
čehanje	izabiranje perja	pripetiti se	dogoditi se
čeri	kčeri	protuletje	proljeće
čislo	krunica	pucka	curica, djevojčica
čkometi	šutjeti	sip	obala, uzvišica
čon	čamac	skečati	stenjati
dečorec	mali dječak	skorom	skoro
dekla	djevojka	skažuvati se	pokazati se
delati	raditi	skutiti se	okupiti se
dojti k sebi	osvjestiti se	spluskati	ošamarati
dojale	one koje doje kravu	snoboke	snuboci
dojača	posuda u koju doje	spodoba	ličnost
drftati	drhtati	sprevoditi	ispratiti
dunjha	perina	sprevodati	ispratiti
fkaniti	prevariti	sprem	osobito
frgov	vir u vodi	šibari	koji režu šibe
frtol	četvrti dio	škedenj	ambar
fteknuti	staviti	špofta	dio kreveta
gmajno	pašnjak	šteli	htjeli
(v) gonku	u hodniku	štenge	stepenice
gožva	nered, šiba za vezati	štrunje	žice
grunt	gospodarstvo	tepst	u skitnju
gunj	deka	tepnja	skitanje
halabuka	vikanje, šum	terh	težina
hitati se	bacati se	tišli	otišli
hrustati	grickati	tobož	kao da
jemati	uzimati	trdokorno	tvrdoglavo
jermen	biljka	treblatva	ljuštenje
jofkati	jadikovati	tumpast	zadebljan
joči	oči	vanjkuš	jastuk
kosmati	dlakav	vujec	ujak
kmica, kmično	mrak, mračno	vulica	ulica
kupica	čaša	vulička	uličica
lunjati	hodati kojekuda	vudriti	udariti
meša	misa	vugnuti se	maknuti se
mlečno	mlječni proizvodi	vur	sati
mom	odmah	vrač	vještac
Mrok	vilenjak	vrećeni	urećeni
naspram	nasuprot	vrnuti se	vratiti se
nazaj	natrag	ve	sada
nemoga	mutavi	vupati	smjeti
nodjati se	nadati se	zabadav	badava
napri	naprijed	zacopran	začaran
nuter	unutra	zadrveneti	postati kao drvo
obraz	lice	zakmičiti	kad pada mrak
odleknuti	odlaknuti	zideju skup	doći skupa
odcoprati	odčarati	zgliednuti	ugledati
olenka	posuda, svjetiljka na ulje	zgotoviti	svršiti
otpelati	odvesti	začkometi	zaštjeti
otpreti	otvoriti	zaruki	kad se zaruči
		zaružiti	jaka buka
		žamor	galama
		žal	žao
		žmefko	teško